İSMET BİNARK ARMAĞANI



YAYINA HAZIRLAYANLAR

İSHAK KESKİN • Ş. NİHAL SOMER
NİZAMETTİN OĞUZ

TÜRK EDEBİYATI VAKFI YAYINLARI
1978

İSMET BİNARK ARMAĞANI

İSMET BİNARK ARMAĞANI

İshak Keskin
Ş. Nihal Somer
Nizamettin Oğuz

İstanbul 2015

Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları
Yayın Numarası: 179

İSMET BİNARK ARMAĞANI

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 16549

İç Düzen
İshak KESKİN

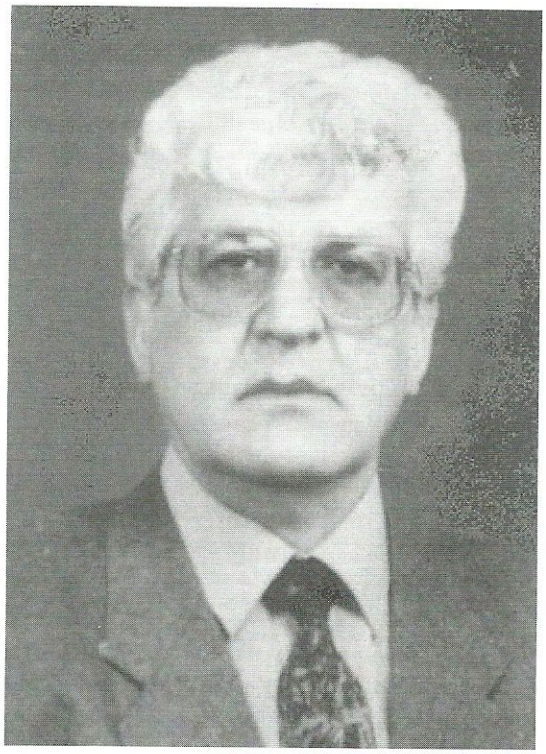
Kapak
Gönül GÖNER

Baskı - Cilt
Şenyıldız Matbaası

ISBN
978-975-6186-96-1
1. Baskı: 2015



Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları
İstanbul - 2015
Tel: 90 (212) 526 16 15
Fax: 90 (212) 217 60 46



İsmet BİNARK

İçindekiler

Sunuş 9

Arif AŞCI
Biyografisi ve Bibliyografyası İle İsmet Binark 11

Akif USLUY
İsmet Binark'ı Tanımak... 33

Şebnem ALANYA TOSUN - Alptekin TOSUN - Orhan YALÇIN - Nazan DÜDÜKÇÜ
Giresun Üniversitesi Tıp Fakültesi Radyoloji Anabilim Dalına Başvuran Hastaların Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi 39

Selma ALPAY ASLAN
Dünden Bugüne Ermeni Ülküsü 'The Armenian Cause' ve Tehcirle İlgili Bilgi Kaynaklarının Yeterliliği Üzerine 45

Zinnet Amil ALTINKILIÇ
Al Jazeera Arşiv Departmanı ve Al Jazeera Markasına Kattıkları 73

Hakan ANAMERİÇ
Esareti Hafifleten İki Arkadaş: Kitap ve Müzik 81

Bilgin AYDIN
16. Yüzyıl Tahvil Ahkâm Defterleri 91

Murat CANDEMİR
Sultan II. Abdülhamid Döneminde Matbaa-i Âmire'nin Kapatılması 107

Orhan Murat ÇOLAK
II. Abdülhamid Döneminde Suçluların Fotoğraflanması: Beyoğlu Mutasarrıflık Fotoğrafhanesi ve Fotoğrafçı Komiser Mehmed Şemseddin Bey 123

Yaşar DEMİR
Birinci Dünya Harbi ve Sonrasında Türkiye'de İttihad-ı İslam Çalışmaları -Hilafetin Kaldırılması ve Fransa'nın Yaklaşımı- 137

Ceyhan GÜLER
Malezya'da Bilgi ve Belge Yönetimi Eğitimi 163

Hamza KANDUR
Milli Arşivlerin Kamu Kurumlarına Sunduğu Hizmetler: Karşılaştırmalı Analiz 181

Mehlika KARAGÖZOĞLU-ASLIYÜKSEK
Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde Hazırlanan Lisansüstü Tezlerde Dijitalleşme ve Dijital Kültür Etkisi: 1993-2013 189

Esra Gökçen KAYGISIZ
Bilgi Merkezi Çalışanlarının İş Yüklerinin İş Doyum Düzeylerine Olan Etkisinin İncelenmesi 205

İshak KESKİN - Muhammet Hanefi KUTLUOĞLU
Eski İran Medeniyetinde Arşivler ve Arşiv Uygulamaları 221

Özgür KÜLCÜ
Bilgi İçerikli Kültürel Mirasın Yönetiminde Bütünleşik Sistemlerin Geliştirilmesi:
Online Kaliforniya Arşivi Örneği 259
Mustafa MORİNA - Niyazi ÇİÇEK
Bağımsızlığın Ardından Kosova'da Arşivcilik 291
Hüseyin ODABAŞ
Türkiye'de Büyük Kentler Dışında Kurulan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin
Özellikleri ve Kurulmakta Olan Bölümlere Öneriler 301
Hüseyin ODABAŞ
Akademisyenlerin Yayıncılık Etiği Farkındalığı ve Eğilimleri:
Atatürk Üniversitesi Örneği 317
H. İnci ÖNAL
Dünya Kültür Mirasının Film Arşivlerinde Yaşatılması 329
Özhan SAĞLIK
İstanbul'daki İlçe Belediyelerinin Bilgi Edinme Hakkı Kapsamında
Elektronik Ortamdan Sunduğu Hizmetler 339
Ş. Nihal SOMER
Bir Osmanlı Kağıtçı Esnafının Terekesi 349
Lorans TANATAR BARUH
Türkiye'de Özel Arşivlerin Oluşumu Üzerine Bazı Düşünceler 371
Ümran Merve ÜTÜCÜLER
Hizmet Pazarlamasında Müşteri Memnuniyeti:
Uşak İli Karayolu Ulaştırma Sektöründe Bir Uygulama 383
Yusuf YALÇIN
Kent Arşivleri ve Türkiye 399
Kürşat YILDIRIM
Kadim Pamir Yolu Hakkında Bazı Malûmatlar 415
Kenan YILDIZ - Mustafa Birol ÜLKER
Özel Arşivlerin Kütüphane Koleksiyonlarındaki Yeri ve Hizmete Sunulması:
İSAM Kütüphanesi Örneği 423
Malik YILMAZ
Öğrenme Kavramı ve Bireysel Öğrenmede Halk Kütüphanelerinin Yeri 431
Murat YILMAZ
Arşivciler ve Kütüphaneciler İçin Sosyal Medya ve Sosyal Medya Metri 439

Sunuş

İsmet Binark, uzun yıllar Türk kütüphaneciliğine ve arşivciliğine önemli katkıları olmuş bir kişidir. 1964 yılında Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Kütüphanecilik Bölümünde lisans eğitimini tamamlamış; 1967 yılında Milli Kütüphanede memuriyet hayatına başlamış ve burada şef, şube müdürü, başuzmanlık görevlerinde bulunmuş; 1971 yılında İngiltere'de ve Finlandiya'da arşivcilik üzerine araştırmalar yapmış; 1975 yılında 'Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nin kurulması görevini üstlenmiş ve 1992-1997 yılları arasında mesleğin manevi bakımdan en itibarlı makamı olan Devlet Arşivleri Genel Müdürü olarak kamu hizmetini tamamlayarak emekli olmuştur. Ayrıca Ankara, Hacettepe ve Gazi Üniversitelerinde uzmanlık alanlarında dersler vermiş, mesleğin gelecek neslinin yetişmesinde rol almıştır.

Farklı disiplinlerde araştırmalar yapmasıyla tanınan İsmet Binark, başta kütüphanecilik ve arşivcilik konuları olmak üzere altmışa yakın eser kaleme almıştır. Eserlerini; Türk kitapçılık tarihi ve sanatları, Türk arşivcilik tarihi ve modern arşivcilik, Türk kültür tarihi, Ermeni meselesi, yakın dönem Türk parlamento tarihi, biyografi ve bibliyografya konularında telif etmiştir. Ayrıca iki yüzün üzerinde inceleme yazıları kaleme almış, milli ve milletlerarası kongrelerde tebliğler sunmuştur. Milli Kütüphanede başladığı meslek hayatını, eserleriyle ve "milli bir dava" olarak gördüğü "arşivcilik" sahasında öncülüğünü yaptığı özverili hizmetleriyle zirveye taşımıştır. Kendisi, özellikle arşivcilik mesleğinin Türkiye'de gelişmesinde büyük önemi haiz olduğuna inandığımız, mesleğin önde gelen isimleri tarafından kaleme alınmış ve önemli görülen bir kısım uluslararası literatürün projelendirilerek Türkçeye kazandırılmasında oynadığı rolle, aynı görevi üstlenenler arasında üstün bir konuma sahiptir. Bu eserlerin temel mesleki araştırma yapanlar arasında halen kullanılması, tercüme edilecek eserlerin seçiminde ne denli titiz davranılmış olduğunun açık bir işaretidir ve görev süresi boyunca yapılmış mesleki tercüme faaliyetlerinin yönetilmesinde de oldukça başarılı olunduğunu göstermektedir.

Arşiv Emektarlarına Armağan (2013) adıyla hazırlanan ve Türk arşivciliğine hizmeti geçenlere ithaf edilmiş olan eserin yayını sonrasında bir dost meclisinde gündeme gelen bu armağan kitabının hazırlanmasında birçok kişinin gerek fikirleriyle gerekse yazılarıyla önemli katkıları olmuştur. Değerli çalışmalarını Türk kütüphaneciliğine ve arşivciliğine fiilen kırk yıl hizmet vermiş ve halen Türk kültürü üzerine çalışmalarını sürdüren Sayın Binark'a ithaf etmişlerdir. Katkılarından dolayı kendilerine şükranlarımızı sunuyoruz.

Sayın İsmet Binark'ın Türk arşivciliğine ve kütüphaneciliğine sağladığı katkılara küçük bir karşılık olarak hazırlanmış olan bu kitap, kendisine karşı hissedilen sevgi, saygı, dostluk ve minnet duygularımızın, onu hiç unutmayaca-

ğımızın da açık bir ifadesidir. Kendisi, hizmetlerinden dolayı bir armağan kitapla onurlandırılmayı fazlasıyla hak etmiştir. Ancak bu, özellikle arşivcilik ve kütüphanecilik alanına vakfettiği uzun bir zamana yayılan oldukça yoğun mesainin ve emeğin karşılığı olamayacak kadar küçük bir armağandır.

Bu armağan kitabında, -Sayın Binark'ın ilgi ve çalışma alanlarının genişliği dikkate alınarak- konu sınırlamasına gidilmemiştir. Kitap içinde yirmi dokuz makale yer almaktadır. Bunların ilk ikisi Sayın Binark'ın hayatı, eserleri ve mesleğe ilişkin görüşlerini; yirmi yedisi ise, başta arşivcilik, kütüphanecilik ve tarih konuları olmak üzere farklı alanları içermektedir. Bu kitapta yer alan makaleler, konu tasnifine gidilmeksizin yazar soyadına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Kaynak gösterme ve kaynakça oluşturma gibi ortak olması gereken bazı uygulamaların standart olmasına dikkat edilmeye çalışılmıştır. Kitap içinde yer alan özgün makalelerde verilen bilgiler ve gösterilen kaynaklarla ilgili sorumluluklar, makale yazarlarına bırakılmıştır.

Bu armağan kitabının hazırlanmasında en fazla katkıyı sağlayan makale yazarlarına, kitabın kapak tasarımını yapan Gönül Göner'e ve sade bir fikrin bir kitapta vücut bulma aşamasına gelinceye kadar maddi ve manevi emeği geçen herkese tekrar şükranlarımızı arz ederiz.

İshak Keskin
İstanbul, Haziran 2015

Öğrenme Kavramı ve Bireysel Öğrenmede Halk Kütüphanelerinin Yeri

Concept of Learning and the Role of Public Libraries in Individual Learning

Malik YILMAZ*

Öz: Öğrenme olgusu insana ait bir dürtüdür ve bireyin yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir. Birey yaşadığı sürece her an öğrenme eylemiyle karşılaşmaktadır. Öğrenme, bireyin yaşamını sürdürebilmesi, kendisini ve çevresini değiştirebilmesi ve çevresine uyum sağlayabilmesi amacıyla gerekli tüm bilgi, eylem ve becerileri kazanması sürecidir. Birey, öğrenebilmesi için gerekli olan bilgiyi kendi deneyimlerinden, başkalarının deneyim ve gözlemlerinden elde edebildiği gibi basılı ve elektronik enformasyon kaynaklarından da elde edebilmektedir. Bu bağlamda sahip oldukları basılı ve elektronik enformasyon kaynaklarıyla halk kütüphaneleri de dil, din, cinsiyet, yaş ve statü farkı gözetmeksizin toplumun tüm bireylerine çeşitli hizmetlerle bilgi sunarak onların bireysel bilgi ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Halk kütüphaneleri sundukları bilgi hizmetleriyle bireysel öğrenmeye önemli katkılar sağlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Öğrenme, bireysel öğrenme, öğrenme merkezi, kütüphane, halk kütüphaneleri

Abstract: The fact of learning is a human impulse and is a lifelong process for the individual. During his lifespan the individual continuously comes across the action of learning. Learning is a process in which the individual gains all necessary information, activities, and capabilities in order to continue his life, change himself and his environment and adapt to his environment. The individual can gain the necessary information for learning both from his own experiences, from the experiences and observations of others, as well as the printed and electronic information sources. In this context, the public libraries with their printed and electronic sources, present information to all individuals in the public and meet the individual information needs regardless of language, religion, sex and status differences. The public libraries significantly contribute to individual learning by means of their information services.

Keywords: Learning, individual learning, learning centre, library, public libraries.

Giriş

Birey yaşamının her aşamasında öğrenme olgusuyla karşılaşmaktadır. Öğrendiği ve öğrendiklerini uyguladığı sürece kendisini ve çevresini yenileyebil-

* Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. E-posta: malik.yilmaz@atauni.edu.tr.

me ve değiştirebilme yeteneğine ve gücüne sahip olabilmektedir. Öğrenme dürtüsü çoğunlukla bir gereksinim şeklinde kendini göstermekte ve bireyin öğrenmeye yönelik çeşitli davranışlar sergilemesine neden olmaktadır. Bireyin var olan ve ortaya çıkabilecek sosyal, kültürel, bilimsel, ekonomik ve teknolojik yeniliklerden haberdar olabilmesi ve bilgi toplumunun nimetlerinden yararlanabilmesi çoğunlukla onun etkin bir öğrenme isteğine ve becerisine sahip olmasına bağlıdır.

Öğrenme, çok boyutlu ve karmaşık özellikler arz eden psikolojik bir süreçtir. Birey yaşamı boyunca her an öğrenme eylemi ile iç içedir. Görme, duyma, okuma, uygulama ve başkalarının deneyimlerinden yararlanma vb. gibi faaliyetlerle öğrenme eylemi gerçekleşmektedir. Öğrenmeye yönelik çeşitli araçlar ve aracılarla birlikte basılı ve elektronik enformasyon kaynakları da bireyin yeni bilgiler elde etmesi dolayısıyla öğrenmesine katkı sağlaması açısından bireysel öğrenmede önemli yer tutarlar; çünkü bu kaynaklardan elde edilen bilgi ve enformasyon, bireyin öğrenme eylemini gerçekleştirmesine, yani öğrenmesine neden olabilmektedir. Bu bağlamda halk kütüphaneleri de barındırdıkları basılı ve elektronik enformasyon kaynakları ve sundukları hizmetlerle toplumdaki her kesimden bireylerin bilgilenmelerine ve öğrenmelerine destek sunarak önemli katkılar sağlayabilmektedir. Nitekim bireysel öğrenmeye önemli katkısından ötürü halk kütüphaneleri günümüzde öğrenme merkezi olarak da adlandırılmakta ve yaşam boyu öğrenme sürecini destekleyen en önemli kurumlar arasında değerlendirilmektedir. Bu açıdan diğer bilgi merkezleri gibi halk kütüphaneleri de "en geniş anlamıyla, hem bir kurumdaki resmi hem de toplumdaki resmi olmayan faaliyetleri de kapsamak üzere, her tür öğretimin desteklenmesinde önemli rol oynarlar" (Yalvaç, 2003, s. 39). Çalışmada belgesel analiz yöntemi kullanılmış bu doğrultuda belgeler yoluyla bilgi toplama tekniğine başvurulmuştur.

Öğrenme Kavramı

Öğrenme, farklı anlamlara sahip çok geniş ve değişik açılardan değerlendirilebilen bir kavramdır. Nitekim bu özelliğinden ötürü literatürde öğrenme ile ilgili pek çok tanım ve açıklamaya rastlamak mümkündür. Öğrenme, kazanılan bir deneyim ya da edinilen bir bilginin sonucunda, davranışlarda ve düşüncede meydana gelen sürdürülebilir ve gerektiğinde değiştirilebilir zihinsel ve fiziksel bir aktivitedir (Erden ve Akman, 2003, s. 128-129). Öğrenme, insanın, yaşadığı çevreye uyum sağlayabilmesi ve kendisini geliştirebilmesi için, davranışlarını etkileyen, davranışlarında değişikliğe neden olabilen yeni alışkanlıklar ve tutumlar edindiği yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir. Birey yaşadığı sürece öğrenme eylemi ile iç içedir ve bunu sürekli gerçekleştirmektedir. Bu eylem ile yeni bilgi, enformasyon ve deneyim elde edebilmekte ve tekdüze olmaktan çıkardığı yaşamına heyecan katabilmektedir. Bu bağlamda öğrenme, insan yaşamının her aşamasında karşılaşılan ve yaşanılan sürekli ve dinamik bir olgu ve / veya eylemdir. Bu süreç, insan yaşamının tüm evrelerini doğrudan etkiler. Bu nedenle insan, yaşamını düzenlemek ve yaşamına yön vermek için yeni bilgi ve beceriler elde ederek onları sürekli geliştirmek, yenilemek ve öğrendiklerini uygulamaktadır.

Bazıları öğrenmeye genellikle arz-yanlı bir mesele olarak yaklaşırlar; öğrenmenin, öğretme, yetiştirme, ya da bilgi sunmayı izlediği düşünülür. Oysa öğrenme, daha çok talebe dayalıdır. İnsanlar çoğunlukla bir gereksinime yanıt vermek ve gereksinimlerini karşılamak için öğrenirler. Öğrenilen şeylerin bir gereksinim olmadığını düşündüklerinde bunu görmezden gelirler, reddederler ya da anlamlı bir şekilde özümsemeyi başaramazlar. Tersine, bir gereksinim gördüklerinde eğer öğrenme kaynaklarına ulaşabiliyorlarsa, hızlı ve etkin biçimde öğrenirler (Brown ve Duguid, 2001, s. 120). Nitekim öğrenme kaynaklarının en önemlilerinden biri de kuşkusuz basılı ve elektronik enformasyon kaynaklarıdır. Basılı ve elektronik enformasyon kaynaklarının hizmete sunulduğu bilgi merkezlerinin de bu bağlamda bireyin öğrenmesine ve gereksinim duyduğu yeni bilgiler elde etmesine önemli katkılar sunduğu, yadsınamaz bir gerçektir.

Bilgi ve enformasyon, bireyin öğrenme sürecini harekete geçiren, destekleyen, süreklilik kazandıran ve bu sürece aracı olan en önemli olgulardandır. Birey özellikle olaylarda ve olgularda gizli ve bazen açık olan bilgiyi ve bilginin oluşumuna zemin hazırlayan enformasyonu, çevresini tanımak, çevresine uyum sağlamak, merakını gidermek ve gerektiğinde yaşamını kolaylaştırabilecek çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ortaya çıkarmak ve kullanmak dürtüsüyle elde etmeye çalışmaktadır. Bu tür gereksinimler ve bunu giderme çabası, insanın en önemli özelliklerindendir. Bu nedenle birey, belirtilen amaçlara uygun bilgiyi ve enformasyonu elde ederek öğrenme isteği ve / veya dürtüsü doğrultusunda öğrenme eylemini gerçekleştirmektedir (Yılmaz, 2009, s. 176).

Toplumların ve insanların çevrelerine ve değişimlere uyum sağlamalarının ve başarıya ulaşmalarının en önemli yöntemlerinden biri de, bilgiye sahip olmanın yollarını bilmeleri ve elde edilen bilgiyi faaliyetlerinde etkin ve verimli bir şekilde kullanmalarıdır. Günümüzde bilgi, toplumlara ve bireylere yön verebilmektedir. Bu nedenle bireyin sürekli öğrenmesini savunan yaşam boyu öğrenme anlayışı, hem eğitime ve öğrenmeye yönelik politika ve uygulamalarının belirlenmesinde, hem de bireysel öğrenme deneyimlerinde çok önemli konuma ulaşmıştır. Bu noktada "yaşam boyu öğrenme, bilgi, beceri ve yeteneği geliştirmek amacı ile sürekli olarak gerçekleştirilen öğrenme amaçlı tüm faaliyetler" (Haggström, 2015) olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle yaşam boyu öğrenme, bilgi ve yeterliliklerin gelişimini destekleyen tüm eğitim, öğretim ve öğrenme etkinliklerini içerir. Amacı tüm vatandaşların bilgiye dayalı topluma uyum sağlamalarına ve yaşamalarını daha kolay kontrol edebilmeleri için sosyal ve ekonomik hayatın tüm evrelerine aktif bir şekilde katılmalarına imkân vermektir (Türkiye hayat boyu öğrenme..., 2015).

Bilgi Merkezi ve Halk Kütüphaneleri

Bilgi merkezi terimi genel bir ifadeyi içermektedir. Bilgi merkezleri amaç, görev ve bağlı bulundukları kurum veya kuruluşlara göre türlere ayrılmakta ve bunlara değişik adlar verilmektedir. Bilgi merkezi terimi altında değerlendirilen ve bilgi sunma hizmeti veren bu kurumlar, milli kütüphaneler, üniversite kü-

tüphaneleri, özel kütüphaneler, okul kütüphaneleri, arşiv kurumları ve dokümantasyon ve enformasyon merkezleridir. Bu bilgi merkezlerinin adları farklı olsa da, sundukları hizmetlerin amacı aynı olup, bu amaç; bilgi gereksinimi duyan kullanıcılara çeşitli yollarla ve kaynaklarla enformasyon hizmeti sunmaktır (Yılmaz, 2002, s. 128). Bilgi merkezleri, kâğıt üzerine kaydedilmiş belgeler yanında kitap dışı materyal olarak tanımlanan ve kâğıt dışında başka kayıt ortamları üzerinde kayıtlı belgeleri de bulundurmaktadır. Bu nedenle önceleri sadece kütüphane olarak adlandırılan bu kurumların artık işlevleri gereği bilgi merkezi olarak adlandırılmaları daha doğrudur (Atılgan, Subaşıoğlu ve Gürdal, 2002, s. 20). Nitekim teknolojinin gelişmesi ile geleneksel kütüphane kültürü de değişmiş, kütüphaneler "bilgi merkezi" adını almıştır (Özbayraktar, 2005, s. 104). Bunun en temel nedeni özellikle bilgi teknolojilerinin beraberinde getirdiği elektronik enformasyon kaynaklarının ve dijital ortamın, enformasyon hizmetlerinin sunumunu ve hizmetlerini doğrudan etkilemesidir.

Bilgi merkezi, bilgi kaynaklarının sağlandığı, düzenlendiği ve kullanıma sunulduğu kurumlar olarak, özellikle toplumun ve bireylerin bilgi gereksinimlerine ve etkinliklerine yönelik enformasyonu karşılamada birinci derecede sorumludur. Bilgi merkezi, bireyin ihtiyaç duyduğu enformasyonu basılı ve elektronik kaynaklarla karşılayarak onun öğrenmesine ve elde ettiği enformasyonla yeni bilgiler üretebilmesine destek sağlamaktadır. Bu nedenle işlevselliği ve kullanılırlığı yüksek bir bilgi merkezinin öğrenme merkezi görevi üstlenerek, bireysel öğrenmeye önemli katkılar sunacağı bir gerçektir.

Bilgi merkezi türlerinden olan halk kütüphaneleri ırk, dil, din, cinsiyet, yaş, sosyal statü gibi farkları gözetmeksizin toplumun tüm bireylerine eşitlik anlayışına bağlı kalarak enformasyon hizmeti sunan kurumlardır (Halk kütüphanesi hizmeti, 2004, s. 150). Halk kütüphanelerinin herkese enformasyon hizmeti sunmak ve herkesin enformasyon kaynaklarından eşit olarak yararlanmasını sağlamak şeklinde açıklanacak geleneksel misyonunu, kütüphane içi hizmetler ve ödünç verme yoluyla gerçekleştirdiği gibi, gezici kütüphane gibi hizmetlerle de gerçekleştirmektedir. "Halk kütüphanesinin temel amacı, bireylerin ve grupların dinlenme ve boş zamanı da içine alan, eğitim, bilgi ve kişisel gelişim konularındaki gereksinimlerini karşılamak için çeşitli ortamlarda kaynak ve hizmet sağlamaktır. Halk kütüphaneleri, bireylerin çok geniş biçimde çeşitli bilgi, düşünce ve fikirlere erişimini sağlayarak, demokratik bir toplumun geliştirilmesinde ve yaşatılmasında önemli rol oynarlar" (Halk kütüphanesi hizmeti, 2004, s. 22). Bireylerin ve toplumun gelişmesi, özgürlüğü ve refahı temel insani değerlerdir. Demokratik haklarını kullanılması ve toplumda aktif rol oynama bilgili bireyler sayesinde mümkün olacaktır. Yapıcı katılımın ve demokrasinin gelişmesi, enformasyona, bilgiye, düşünceye ve kültüre ücretsiz ve sınırsız erişim kadar yeterli bir eğitime de bağlıdır. Halk kütüphanesi bireysel ve sosyal grupların kültürel gelişimlerini ve bağımsız karar verme yeteneklerini geliştirdiği gibi yaşam boyu öğrenme için de temel koşullar sağlar. Halk kütüphaneleri kul-

lanıcıların her türlü hazır bilgiye ve enformasyona ulaştıkları yerel enformasyon merkezleridir (UNESCO, 2015).

Halk Kütüphanesinin Bireysel Öğrenmedeki Yeri

Öğrenme, yukarıda da ifade edildiği gibi, temelde psikolojik bir süreçtir ve çoğunlukla bir gereksinim ve bu gereksinimin beraberinde getirdiği dürtü sonucu ortaya çıkar. Örneğin yabancı dil öğrenebilmek için yabancı dil kurslarına gitmek veya resim çizebilmek için resim kurslarına gitmek gibi eylemler yeni ve farklı bir şey öğrenme veya bilgi ihtiyacını giderme dürtüsüyle bireyin isteği ve hareketi sonucu ortaya çıkan öğrenmeye yönelik eylemlerdir. Bu şekilde öğrenmeye yönelik eylemlerin çoğu bir gereksinimi karşılamak için yapılmaktadır.

Bireyler bilgiye ve enformasyon kaynaklarına çeşitli araçlarla ve aracılarla ulaşabilmektedir. Bu aracıların en önemlilerinden biri de hiç kuşkusuz enformasyon hizmetlerinin verildiği kurumlardan olan halk kütüphaneleridir. Kullanıcı niteliği doğrultusunda gerekli basılı ve elektronik enformasyon kaynaklarının toplandığı, düzenlendiği ve kullanıma sunulduğu halk kütüphanelerinde bireyler, basılı ve elektronik enformasyon kaynakları aracılığıyla gereksinim duydukları bilgileri elde ederek bilgilenme ve öğrenme etkinliklerini yerine getirebilmektedirler. Basit bir ifadeyle halk kütüphanelerinin önde gelen temel ilkesi, enformasyon kaynakları aracılığıyla bilgiyi kullanıcıya en üst düzeyde eriştirerek onu bilgilendirmek ve öğrenmesini sağlamaktır. Halk kütüphaneleri, enformasyon kaynağı ile kullanıcıyı bir araya getirerek kullanıcının bilgiye ve enformasyona ulaşabilmesine aracılık görevini de üstlenmektedir. Bu nedenle halk kütüphaneleri, sundukları hizmetler ve bilgi uzmanları aracılığıyla kullanıcılarının gereksinim duyduğu bilgilere ve enformasyona ulaşmalarına, dolayısıyla onların öğrenmelerine katkı sağladığından ötürü aynı zamanda toplumsal bir öğrenme merkezi niteliğindedir. Nitekim Özbayraktar'ın (2005, s. 104) da belirttiği gibi günümüzde kütüphaneler, "bilgi merkezi", "kaynak merkezi", "medya merkezi", "öğrenme merkezi", "çözümleme merkezi" vb. olarak da tanımlanmaktadır. "Halk kütüphaneleri kendilerine özgü bir kültüre sahiptirler. Onlar erişilebilir, vatandaşlara ait ve iyi vakit geçirilen yerlerdir. Kaynakların ve hizmetlerin eşsiz bir karışımını sunan ve eşit şartlar altında herkese açık olan güvenli, risksiz ve destekleyici bir toplumsal yer olarak, toplumsal katılımlı bir toplum yapısına katkıda bulunmak için gerekli değerleri zaten içlerinde barındırmaktadır. Aynı zamanda bilgi ve çeşitliliğe bir geçit teşkil eder, öğrenmeyi mümkün kılar ve değişim için katalizör rolü oynarlar" (PULMAN ilkeler el kitabı, 2004, s. 12).

Halk kütüphanelerinin kamuya açık alanlar olmaları ve bu kütüphanelerin hiçbir ayrım gözetmeksizin herkese hizmet sunma misyonlarıyla sosyal kaynaşmayı sağlayacak ortak paylaşım alanları olduğu kabul edilmektedir. Aynı zamanda bireysel öğrenme için de elverişli ortamlardır. Bu bakımdan heterojen kullanıcı kitlesinin hizmetine sunacakları dermenin niteliği önemlidir. Dermesinin tüm kullanıcı kesimlerinin bilgi ve enformasyon gereksinimini karşılayacak düzeyde ve yeterlilikte olması gereklidir. Bu bağlamda basılı enformasyon

kaynakları ile birlikte elektronik enformasyon kaynaklarının da ayrıca büyük önemi vardır. Eğitici, yönlendirici ve kâğıdı, baskısı ve içeriği ile nitelikli basılı kaynaklarla desteklenen elektronik enformasyon kaynakları bireyin öğrenmesine katkıda bulunacak, enformasyon ve bilgi gereksiniminin karşılanmasında yararlı olacaktır. Ayrıca kütüphanenin herkese açık bir öğrenim merkezi niteliğine kavuşturulması sağlanabileceği gibi çevrimiçi hizmetler aracılığıyla kullanıcılara bireysel öğrenme, bilgi edinme ve iletişim olanakları da sunulabilecektir (Fenerci, 2003, s. 29). Eğitimin ve öğretimin yeniden değerlendirildiği günümüzde halk kütüphanelerinin toplum ve birey eğitimindeki işlevleri, kurumsallıktan bireyselliğe doğru bir değişimle yeniden yapılanmıştır. Bu değişim kavramlara da yansımış, "yaşam boyu öğrenme merkezleri", "bağımsız öğrenme merkezleri" vb. gibi adlarla anılmaya başlanmıştır (Üstün, 2000, s. xi). Halk kütüphaneleri yaşam boyu öğrenmeye katkı sağlayan önemli kurumlardandır. Bireyin eğitim düzeyine sosyo-ekonomik durumuna ve yaşına bakılmaksızın toplumun tüm bireylerine hizmet sunarlar. Halk kütüphaneleri çok yönlü imkânlarıyla ve etkinlikleriyle bireylere bağımsız öğrenme için ideal bir ortam oluştururlar (Fleet, 2015).

Halk kütüphanesinin en önemli amacı, yukarıda da belirtildiği gibi bilgi gereksinimini karşılamak amacıyla kütüphaneye gelen kullanıcıya, ulaşmak istediği bilgiyi, enformasyon kaynağı aracığıyla en kısa sürede, en etkin biçimde ve onu tatmin edecek şekilde sunmaktır. Halk kütüphanesi, sahip olduğu bu misyondan ötürü bir enformel öğrenme merkezi niteliğine sahiptir; çünkü sunduğu hizmetlerle bireyin enformasyon kaynakları aracılığıyla öğrenmesini sağlamakta ve onun öğrenmesine veya öğrenme sürecine önemli katkıda bulunabilmektedir. Nitekim Brown ve Duguid (2001, s. 27), kitapların enformasyon konteynerleri, kütüphanelerin enformasyon depoları, öğrenmenin de enformasyon özümsenmesi olduğunu belirtmektedir. "Bu nedenle kütüphaneler en geniş anlamıyla, hem bir kurumdaki resmi, hem de toplumdaki resmi olmayan faaliyetleri de kapsamak üzere, her türlü öğrenimin desteklenmesinde önemli rol oynarlar" (PULMAN ilkeleri el kitabı, 2004, s. 14).

Guinchat ve Menou (1990, s. 3) bireysel öğrenme, kütüphaneler ve enformasyon kaynakları arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamaktadır: öğretmen ile öğrenciyi birbirine bağlayan pedagojik ilişkilere ek olarak, öğretim süreci, öğrenim ve beceri kazanma olguları, çok sayıda enformasyon kaynaklarının varlığını ve bu enformasyon kaynaklarında yer alan bilgilerin kullanılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla bu gereklilik kütüphaneye duyulan gereksinimi arttırmaktadır. Günümüzde giderek artan eğitim talebi ve çeşitliliği, değişik alanlarda yetişmiş uzmanların sürekli öğrenme yoluyla kendilerini yenileme ve güncele yakalama isteği, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin nitelikli insan gücüne talep yaratması gibi etkenler, örgütsel ve bireysel düzeyde daha fazla öğrenme gereksinimi yaratmakta, bilginin erişilebilmesine duyulan ihtiyacı arttırmaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak sunduğu hizmetler ve barındırdığı dermeyle gerek formel gerekse de enformel eğitim ve öğretiminin en önemli destekçilerinden olan ve aynı zamanda bir öğrenme kaynakları merkezi olan halk kütüphaneleri, misyonu doğrultusunda bireysel öğrenmeye ciddi katkılarda bulunabilmektedir. Enformasyon kaynaklarının niteliği, doğal olarak bu kaynakları kullanan bireylerin de yeni ve farklı şeyler öğrenmelerine neden olacağı gibi, öğrenme etkinliğinin de bu kaynaklar aracılığıyla gerçekleşmesini sağlayabilecektir. Buna rağmen "halk kütüphaneleri her zaman öğretim ve öğrenim sürecinin bir parçası kabul edilmezler. Bu konuda karar vericilerin, halk kütüphanelerinin bu alanlarda en önemli kurumlardan olduğu konusunda ikna edilmeleri gereklidir" (Yalvaç, 2003, s. 40).

Kütüphanenin etkin bir öğrenme merkezi niteliğine kavuşabilmesi için kütüphane ve öğrenme ilişkisi doğru şekilde belirlenmeli ve analiz edilmelidir. Bunun için toplumsal çözümleme yapılarak, kullanıcı talepleri ve gereksinimleri dikkate alınmalıdır. Talepler ve gereksinimler doğrultusunda ihtiyaç duyulan enformasyon kaynakları belirlenmeli, elde edilmeli, sağlanmalı ve kullanıma hazır hale getirilmelidir. Ayrıca özellikle potansiyel kullanıcılara kütüphanenin barındırdığı kaynaklar ve sunduğu hizmetlerle bireysel öğrenmede önemli bir aracı olduğunun çeşitli etkinliklerle anlatılması ve kullanıcıların enformasyon gereksinimlerinin neler olduğunu daha iyi anlamak için pazar araştırması yapılması, kütüphane hizmetlerinin bireysel öğrenmede etkin bir rol üstlenebilmesine neden olacaktır. Ayrıca halk kütüphaneleri örgün ve yaygın öğrenme süreçlerini desteklemek için uygun ortamlarda materyal sağlamalıdır. İnsanların çalışmasını sağlayacak olanaklar sunmanın yanında kullanıcılarına bu öğrenme kaynaklarını etkili bir biçimde kullanma konusunda da yardımcı olmalıdır. Bilgiye erişme ve onu etkili bir biçimde kullanma becerisi, başarılı bir eğitim için yaşamsal önem taşımaktadır ve halk kütüphaneleri, bilgi kaynaklarını kullanmayı öğretmede diğer kurumlarla olabildiğince işbirliğine gitmelidir (Halk kütüphanesi hizmeti, 2004, s. 23).

Kaynakça

Atılgan, D., Subaşıoğlu, F. ve Gürdal, O. (2002). *Kütüphanecilik*. İstanbul: Milli eğitim Bakanlığı.

Brown, J. S. ve Duguid, P. (2001). *Enformasyonun sosyal yaşamı*, İbrahim Bingöl (Çev.), İstanbul: Türk Henkel.

Connie Van Fleet, C. (2015). *Public libraries, lifelong learning, and older adults: background and recommendations*. 13 Ocak 2015 tarihinde https://archive.org/details/ERIC_ED385259 adresinden erişildi.

Erden, M. ve Akman, Y. (2003). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Fenerci, T. 2003. Toplumsal bütünleşme ve halk kütüphaneleri. B. Yılmaz (Yay. haz.). *Bilgi toplumuna doğru halk kütüphaneleri* içinde (s. 26-30). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Guinchat, C. ve Menou, M. (1990). *Bilgi ve dokümantasyon çalışma tekniklerine genel giriş*. Sönmez Taner (Çev.), Ankara: Kütüphaneler Genel Müdürlüğü.

Haggström, B. M. (2015). *The role of libraries in lifelong learning: final report of the IFLA project under the section for public libraries.* 15. Ocak. 2015 tarihinde http://archive.ifla.org/VII/s8/proj/Lifelong-LearningReport.pdf adresinden erişildi.

Halk kütüphanesi hizmeti: gelişim için IFLA/UNESCO ilkeleri. (2004). Bülent Yılmaz (Çev.), İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.

Özbayraktar, M. (2015). *Bilgi teknolojilerinin öğrenim alanı planlamasına etkileri-ilköğretim okullarının derslik ve kütüphane mekânları örneğinde. The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET,* 4(3). 10 Ocak 2015 tarihinde http://www.tojet.net/articles/v4i3/4314.pdf adresinden erişildi.

Pulman ilkeleri el kitabı (Halk Kütüphaneleri için Kılavuz). (2004). Selma (Alpay) Aslan (Ed.), İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.

Türkiye hayat boyu öğrenme stratejisi belgesi ve eylem planı 2014-2018. (2015). 15 Ocak 1015 tarihinde http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140716-8-1.pdf adresinden erişildi.

UNESCO public library manifesto. (2015). 12 Ocak 2015 tarihinde http://www.unesco.org/webworld/libraries/manifestos/libraman.html adresinden erişildi.

Üstün, A. (2000). *Halk eğitimi ve halk kütüphaneleri.* İstanbul: Gençlik Copy Centre.

Yalvaç, M. 2003. Yaşam boyu öğrenim ve halk kütüphaneleri. B. Yılmaz (Yay. haz.). *Bilgi toplumuna doğru halk kütüphaneleri* içinde (s. 38-45). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Yılmaz, M. (2002). *Yönetimde karar verme süreci ve bilgi merkezlerinde uygulanması.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sısyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, M. (2009). Öğrenme ve bilgi ilişkisi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 29 (1), 173-191.

Küreselleşme, 'yenidünyâ düzeninin' temellerini oluşturmaktadır. Bu düzenin, dünyâyı tek bir mekân olarak ele alan politikaları ise, netice itibariyle, vatan, devlet, millet, millî şuur, millî kültür kavramlarının ve ekonomi, siyaset ve kültür değişkenliklerinin ortadan kalkmasına veya yozlaşmasına yol açmaktadır. Bu oluşum ve dayatmaya karşı, millî devletlerin, millî şuûrun, millî kültürün ve ekonomik yapının çok güçlü olması gerekmektedir. Eğer millî devletlerin ve toplum güçlü olursa, millî kültürünü ve aslî değerlerini yaşatabilirse, müştereklerine sâhip çıkabilirse, millî bünyenin yıpratılabileceği endişesi yersizdir.

Küreselleşmeye üçüncü dünyâ ülkeleri refleksleri ile yaklaşmak, Türkiye'yi hiç de hak etmediği bir yalnızlığa sürükler. Dünyâda içe kapanarak, kendi dışındaki dünyâyı ve aktörleri komplocu düşmanlar diye görerek kalkınabilmiş tek ülke yoktur. Kendi içine kapanarak gelişmiş tek ülke, kültür de yoktur!

Dünyâda yeni dengelerin kurulduğu günümüzde, bu dengelerin kuruluşunu dışarıdan seyrederek, bize biçilecek rolleri kabullenmek yerine; inisiyatif kullanarak kendi rolümüzü kendimizin tâyin etmesi, geleceğimizin güvencesi olacaktır. Kendi kaderine sâhip olmak, dünyânın geleceği belirlenirken o sahnede etkin rol almakla mümkün olabilir. Bu büyük hesaplaşma ve anaforun içinde yapılacak şey, millet olarak, bizi biz yapan aslî değerlerimizi birlikte paylaşmak, millî kimliğimizden kopmadan, birleşen küresel dünyâda yerimizi almak ve varlığımızı devam ettirmektir. Esâsen, mevut şartlarda başka bir alternatif de yoktur. Türkiye hem bütünlüğünü korumak, hem de küreselleşmeden daha fazla pay alarak hızla gelişmek durumundadır. (İsmet Binark)



ISNB: 978-975-6186-96-1
9 789756 186961

TÜRK EDEBİYATI VAKFI YAYINLARI
1978